

დაგარალებულის უფლებრივი მდგომარეობა საქართველოს სისხლის სამართლის კანონმდებლობით

ანა გურიელი

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის სამართლის ფაკულტეტის დოქტორანტი, ადვოკატი, მედიატორი.

საკვანძო სიტყვები: პროკურატურა, სუბიექტი, პროცესი

შესავალი

რა არის პროკურატურის მისია? საქართველოს იუსტიციის მინისტრის №181 ბრძანება განსაზღვრავს, რომ პროკურორმა საზოგადოებრივი აზრის გათვალისწინებით არ უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება. მან მხედველობაში უნდა მიიღოს საზოგადოებისადმი მიყენებული ეკონომიკური ზიანი, მოქალაქისადმი ან საჯარო ქონებისადმი მიყენებული ზიანი, წესრიგის დარღვევის ხარისხი და სხვა მნიშვნელოვანი გარემოებები. პროკურორის საჯარო ვალდებულება და პროფესიული პასუხისმგებლობა ხშირად მოითხოვს მისგან საზოგადოებაში არაპოპულარული გადაწყვეტილების მიღებას.

თუმცა დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლის პროცესში მნიშვნელოვანია, თუ კონკრეტულად რა გზით მიიღწევა დასახული მიზნები. საქართველოს, როგორც სახელმწიფოს, აქვს დემოკრატიული სახელმწიფოს მშენებლობის ამ-

ბიკია; აღნიშნული შინაარსის სახელმწიფო პოლიტიკა არ უნდა რჩებოდეს რიგით დაპირებად. აუცილებელია საკანონმდებლო ბაზის შესაბამება მოქალაქეთა ინტერესებთან. კანონმდებლობა თანაბრად უნდა იცავდეს ყველა მოქალაქის უფლებას, განურჩევლად მისი სტატუსისა სისხლის სამართლის პროცესში.

რამდენად ეფექტიანია არსებულ უფლებათა დაცვის საშუალებები მაშინ, როდესაც მოქალაქე დაზარალებულის როლშია? რამდენად უზრუნველყოფს მოქმედი კანონმდებლობა დაზარალებულ პირთა ინტერესების, უფლებების დაცვას?

საკითხის აქტუალობის გათვალისწინებით, ნაშრომის მიზანია ქართულ სამართალში დაზარალებულის უფლებრივი მდგომარეობის კვლევა; შემუშავდება კანონმდებლობის სრულყოფის რეკომენდაციები. მიზანი მიიღწევა კვლევის ანალიტიკური, ისტორიული, შედარებით-სამართლებრივი მეთოდების გამოყენებით. გაანალიზდება აღნიშნულ საკითხთან მიმართებით მნიშვნელოვნად მიჩნეული რეგულაციები.

1. საქართველოში არსებული რეგულირება

ვინ არის დაზარალებული? საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის მე-3 მუხლის თანახმად, ეს არის სახელმწიფო, ფიზიკური ან იურიდიული პირი, რომელსაც მორალური, ფიზიკური თუ ქონებრივი ზიანი მიაღება უშუალოდ დანაშაულის შედეგად.

წარსულში საქართველოს კანონმდებლობით დაზარალებული სისხლის სამართლის პროცესის საკმაოდ ძლიერ სუბიექტად მოიაზრებოდა. მაგალითად, კონკრეტულ დანაშაულებებთან მიმართებით საქმე მხოლოდ დაზარალებულის საჩივრის საფუძველზე აღიძვრებოდა. ვითარება შეიცვალა სისხლის სამართლის ახალი საპროცესო კოდექსის ამოქმედებისას. შესაბამისად,

დაზარალებულისათვის დამატებითი უფლებების მინიჭების საკითხიც სწორედ ამ დროიდან გახდა მეტად აქტუალური.

აღიარებულია, რომ დანაშაული ხელყოფს საჯარო ინტერესს და სახელმწიფო უზრუნველყოფს სწორედ აღნიშნული ინტერესის განხორციელებას. საზოგადოება მიიჩნევა მსხვერპლად ნებისმიერ შემთხვევაში.¹ თუმცა, ვერაფერს უარყოფს შემდეგ: დაზარალებულს რეალურად გააჩნია მნიშვნელოვანი ინტერესი განაჩენთან მიმართებით.²

ამის გათვალისწინებით, ის ალბათობა, რომ შესაძლებელია ადამიანის უფლებათა დაცვის ინსტრუმენტებმა ყოველგვარი უფლებების გარეშე დატოვონ მსხვერპლი შესაძლო ბოროტმოქმედის წინააღმდეგ მიმდინარე სამართალწარმოებაში, არა-დამაკმაყოფილებლად უნდა ჩაითვალოს.³ საზოგადოებას გააჩნია ლეგიტიმური მოლოდინი იმისა, რომ სახელმწიფო ეფექტიანად წარმართავს სისხლის სამართლის პოლიტიკას, უზრუნველყოფს უპრობლემო ატმოსფეროს ჩამოყალიბებას.⁴ აღიარებულია ისიც, რომ გადანყვეტილების მიღების პროცესში განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს ისეთ გარემოებასაც, როგორცაა დაზარალებულის მდგომარეობა.⁵

რა არის დაზარალებულის მიზანი? სისხლის სამართლის პროცესში დაზარალებული, როგორც წესი, ცდილობს შემდეგის მიღწევას:

1. განხორციელდეს ცვლილებები იმისათვის, რომ ბრალდების პროცესი გახდეს უფრო მარტივი, ეფექტიანი;
2. შემუშავდეს რეფორმები, რომელთა დახმარებითაც დაზარალებულთან

1 Hallevy G., 2006. Victim's Complicity in Criminal Law. International Journal of Punishment and Sentencing, Vol. 2, Issue 2, p. 78.

2 Welling S., 1988. Victims in the Criminal Process: A Utilitarian Analysis of Victim Participation in the Charging Decision. Arizona Law Review, Vol. 30, Issue 1, p. 87.

3 ტრექსელი შ., 2009. ადამიანის უფლებები სისხლის სამართლის პროცესში. თბილისი, გვ. 61.

4 Reddy P., 2006. Role of the victim in the criminal process. Student Bar Review, Vol. 18, p. 2.

5 წევრი სახელმწიფოების მიმართ მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია №R (87) 18.

- დამოკიდებულება გახდება უკეთესი
3. შემუშავდეს რეფორმები, რომელთა საფუძველზეც დაზარალებული პროცესში აქტიურად ჩაერთვება.⁶ ამის მიუხედავად, დროდადრო ისმის, რომ დაზარალებულები უსამართლოდ გარიყეს პროცესიდან, ეს განსაკუთრებით მძიმეა, მაგალითად, ისეთი დანაშაულის შემთხვევაში, როგორც არის მკვლელობა.⁷

2. საერთაშორისო რეპულაცია

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის 1950 წლის 4 ოქტომბრის კონვენცია უზრუნველყოფს სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლებას და ადგენს, რომ სამოქალაქო უფლებათა და მოვალეობათა განსაზღვრისას ან წარდგენილი ნებისმიერი სისხლისსამართლებრივი ბრალდების საფუძვლიანობის გამორკვევისას, ყველას აქვს გონივრულ ვადაში მისი საქმის სამართლიანი და საქვეყნო განხილვის უფლება კანონის საფუძველზე შექმნილი დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლოს მიერ. ლოგიკურია, თუკი მოიაზრება, რომ პირთა სიმრავლეში „ყველა“ აგრეთვე იგულისხმება დაზარალებულიც. ე.ი. დაზარალებულს აქვს უფლება, მოითხოვოს საქმის სამართლიანი და საქვეყნო განხილვა დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი სასამართლოს მიერ. ის, თუ კონკრეტულად რა სახის შიდასახელმწიფოებრივ რეგულაციებში გამოიხატება აღნიშნული, თითოეულმა სახელმწიფომ თავად უნდა განსაზღვროს, არსებული სპეციფიკის გათვალისწინებით.

როგორია საერთაშორისო პრაქტიკა? საქართველოში ზემოხსენებული სისხლის

სამართლის საპროცესო კოდექსით შემოთავაზებული მიმდინარე რეგულირება აშშ-ში არსებული სამართლებრივი რეგულირების მსგავსია. ამერიკის შეერთებულ შტატებში დაზარალებული, ფაქტობრივად, უუფლებოა. რეალურად ის მხოლოდ მონმის ფუნქციებს ასრულებს. არის ფაქტობრივად იგნორირებული და სისხლის სამართალი განიხილება, როგორც პროკურორებისა და დაცვის მხარის კონკურენცია. განაჩენთა აბსოლუტურ უმრავლესობაში დაზარალებულთან დავშირებით არაფერია მითითებული, ხოლო იქ, სადაც არის, სახეზეა მხოლოდ ერთი პარაგრაფი ან მცირე დათქმა.⁸ შესაბამისად, ნათელია, რომ აშშ-ში სამართლის სისტემა თანამედროვე სისხლის სამართალს განიხილავს საჯარო სამართლის ნაწილად, სისხლის სამართლის პროცესი არ მოიაზრება, როგორც კონფლიქტი დამნაშავესა და დაზარალებულს შორის. აღნიშნული მიდგომა ძირითადად ემყარება პრინციპს, რომლის თანახმად დანაშაულის ზიანის ობიექტი, პირველ რიგში, არის საჯარო ინტერესი.⁹

აღნიშნულის მიუხედავად, აშშ-ში მეტად აქტიუალური გახდა დაზარალებულის უფლებები, ამის დასტურია ისიც, რომ ჩამოყალიბდა „The national centre for victims and crime“, ასევე The national organization for victim assistance”,¹⁰ ამერიკის ადვოკატთა ასოციაციაში მოქმედებს განყოფილება, რომელიც მუშაობს დაზარალებულის უფლებებზე, ამგვარი განყოფილებები არსებობს შტატებისა და ადგილობრივი დონის ადვოკატთა გაერთიანებებშიც. დაზარალებულთა უფლებების თაობაზე ტარდება კვლევითი პროგრამები და კონფერენციები.¹¹

რაც შეეება ევროპულ გამოცდილებას,

6 O'harra E., 2005. Victim participation in the criminal process. journal of Law and Policy 13 J.L. & Pol'y, p. 244.

7 LeRoy L., 1987. Victim Participation in the Criminal Justice Process: The Proposals for a Constitutional Amendment. Wayne Law Review, Vol. 34, Issue 1, p. 127.

8 O'harra E., 2005. Victim participation in the criminal process. journal of Law and Policy , 13 J.L. & Pol'y , p. 229.

9 Hallevy G., 2006. Victim's Complicity in Criminal Law. International Journal of Punishment and Sentencing, Vol. 2, Issue 2, p. 77.

10 O'harra E., 2005. Victim participation in the criminal process. journal of Law and Policy, 13 J.L. & Pol'y, p. 246.

11 Goldstein, A., 1982. Defining the Role of the Victim in Criminal Prosecution. Mississippi Law Journal, Vol. 52, Issue 3, p. 517.

აქ ზოგიერთ შემთხვევაში დაზარალებულს აქვს შესაძლებლობა, პირდაპირი ზეგავლენა მოახდინოს პროკურორზე, წარმოადგენს სუბსიდიურ ბრალმდებელს, წარმოადგენს ბრალდების მხარეს ან წარადგენს სამოქალაქო მოთხოვნებს სისხლის სამართლის პროცესში.¹² თვალსაჩინოებისათვის გამოდგებოდა შემდეგი მაგალითი: გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის კანონმდებლობა დაზარალებულს აღიარებს სისხლის სამართლის პროცესის მონაწილედ. იგი წარმოადგენს პროცესის მხარეს და ამავდროულად ბრალმდებელს. შესაბამისად, მას უფლება აქვს, მოიწვიოს ექსპერტი, გამოიძახოს მოწმეები და სხვა.¹³

საფრანგეთში ყველას, ვინც განიცდის ზიანს დანაშაულის შედეგად, შეუძლია მოიპოვოს მხარის სტატუსი გამოძიების ეტაპიდანვე. დაზარალებულს აგრეთვე აქვს უფლებამოსილება, მიმართოს სასამართლოს გამოძიების გაჭიანურების ან არასწორად წარმართვის შემთხვევაში. მას აქვს შესაძლებლობა, ჩაერთოს სასამართლო განხილვის პროცედურულ საკითხებში. ეს შესაძლებელია განხორციელდეს ადვოკატთან ერთად, პროკურორთან თანამშრომლობის გზით.¹⁴

საინტერესოა იუგოსლავიის პრაქტიკა: დაზარალებულს აქვს რიგი პროცედურების განხორციელების შესაძლებლობა. მათ შორის, მას შეუძლია გახდეს სუბსიდიური ბრალმდებელი პროკურორის მხრიდან ბრალდების შეუძლებლობის შემთხვევაში. კანონმდებლობა აგრეთვე უშვებს დაზარალებულისათვის კერძო ბრალმდებლის სტატუსის მიღების შესაძლებლობას.¹⁵

რაც შეეხება ინდოეთს, აღნიშნულ სახელმწიფოში ბრალდების მხარეს წარ-

მოადგენს პროკურატურა, რომელიც ვალდებულია, იყოს სამართლიანი და ობიექტური საქმიანობის განხორციელების პროცესში. ამასთან, გარკვეულ შემთხვევებში, სასამართლო უფლებამოსილია, დაზარალებულის ადვოკატს მიანიჭოს უფლებამოსილება, დაეხმაროს პროკურატურას ბრალდების პროცესში; თუმცა ადვოკატს არ აქვს უფლება, ბრალდება დამოუკიდებლად განახორციელოს.¹⁶

3. დაზარალებულის უფლებამოსილებასთან დაკავშირებით გამოთქმული მოსაზრებები

3.1. დაზარალებული, როგორც სუბსიდიური ბრალმდებელი

როგორც აღინიშნა, რიგ შემთხვევებში, კანონმდებლობა უშვებს სუბსიდიური ბრალდების არსებობის შესაძლებლობას. ეს აგრეთვე მიღებული პრაქტიკა იყო საქართველოშიც, რაც მოიაზრებდა იმას, რომ იმ შემთხვევაში, თუ პროკურორი უარს იტყოდა ბრალდებაზე, რასაც არ ეთანხმებოდა დაზარალებული, საქმე არ შეწყდებოდა. ასეთ შემთხვევაში სისხლის სამართლის პროცესში ბრალდების როლში წარსდგებოდა დაზარალებული.

ამასთან მიმართებით აღსანიშნავია შემდეგი: აღიარებულია, რომ რაც უფრო დიდია სასჯელი, მეტად კმაყოფილია დაზარალებული.¹⁷ შესაბამისად, დაზარალებულისათვის ამ უფლების მინიშება გამოიწვევს რიგ უარყოფით შედეგებს. მათ შორის: დიდი იქნება იმის რისკი, რომ დაზარალებული მინიჭებულ უფლებამოსილებას არაკეთილსინდისიერად გამოიყენებს. დასაშვებია, რომ დანაშაულის

12 Matti J., 1987. Listening to the Victim: The Victim's Role in European Criminal Justice Systems. Wayne Law Review, Vol. 34, Issue 1, p. 102.
 13 Chkheidze I., 2013. Rights of a victim in criminal proceedings. justice and law, issue 2, Tbilisi, p. 119.
 14 Reddy P., 2006. Role of the victim in the criminal process. Student Bar Review, Vol. 18, 4-5.
 15 Kapac D., 1985. Victim's Procedural Role in the Yugoslav Criminal Process. Review of Socialist Law, Vol. 11, Issue 4, p. 371.

16 Reddy P., 2006. Role of the victim in the criminal process. Student Bar Review, Vol. 18, p. 8.
 17 Welling S., 1988. Victims in the Criminal Process: A Utilitarian Analysis of Victim Participation in the Charging Decision. Arizona Law Review, Vol. 30, Issue 1. p. 87.

ნიშნების არარსებობის პირობებშიც კი, დაზარალებული, რომელსაც მხოლოდ სუბიექტური მოტივები ამოძრავებს, შეეცდება პროცესის გაგრძელებას. შედეგად აღნიშნული, თავის მხრივ, გამოიწვევს დროის, ადამიანური და სასამართლო რესურსის გაუმართლებლად დიდ ხარჯს, მეტ სუბიექტივიზმს პროცესში.

3.2. მტკიცებულებების წარდგენის შესაძლებლობა

ფაქტია, რომ დაზარალებული უმრავლეს შემთხვევაში არის დანაშაულის თვითმხილველი, შესაბამისად, მას ხელი მიუწვდება საქმისათვის მნიშვნელოვან მტკიცებულებებზე. ამის გათვალისწინებით, ლოგიკური ხომ არ იქნებოდა მისთვის მტკიცებულებების წარდგენის უფლებამოსილების მინიჭება?

ამ მოსაზრების მოწინააღმდეგეთა მტკიცებით, დაზარალებულს შეუძლია აღნიშნული არა უშუალოდ, არამედ არაპირდაპირი გზით, უფლებამოსილი პირებისათვის გადაცემით განახორციელოს. ასეთ შემთხვევაში მაშინ, როდესაც საკითხის გადაწყვეტა ხდება დაზარალებულისაგან დამოუკიდებლად, თეორიულად არსებობს ალბათობა, რომ საქმისათვის მნიშვნელოვანი მტკიცებულება დარჩეს ყურადღების მიღმა, დაზარალებულის დასაბუთებული მოთხოვნის მიუხედავად, არ მოხდეს მისი გათვალისწინება; ამ თვალსაზრისით, დაზარალებულისათვის მტკიცებულების წარდგენის უფლების მინიჭება იქნებოდა ორმაგი სარგებლის მომტანი: ერთი მხრივ, საქმისმწარმოებელ ორგანოს ექნებოდა ინფორმაციის მიღების მეტი ბერკეტი, მეტი გარანტია იმისა, რომ საკითხის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელოვანი მტკიცებულების ყურადღების მიღმა დარჩენის ალბათობა ნაკლებია; ხოლო დაზარალებულს მიეცემა შესაძლებლობა, დაიცვას თავისი უფლებები; თავი იგრძნოს მეტად მნიშვნელოვნად.

აღნიშნული უფლების მინიჭება არის ერთ-

ერთი საშუალება იმის საილუსტრაციოდ, რომ რეალურად შესაძლებელია მოხდეს დაზარალებულის ჩართვა პროცესში და მისდამი ადეკვატური დამოკიდებულების გამომჟღავნება ისე, რომ არ დაირღვეს ბალანსი დაცვის მხარესა და სახელმწიფოს შორის.¹⁸

3.3. შუამდგომლობის დაყენების საკითხი

ხშირია დავა იმის თაობაზეც, თუ რამდენად უნდა გააჩნდეს დაზარალებულს შუამდგომლობის წარდგენის შესაძლებლობა. რაც შეეხება აღნიშნულ საკითხს, მისი გადაწყვეტა შემდეგ გარემოებებს უნდა დაეფუძნოს: შუამდგომლობის დაყენება ყოველთვის შედის თავად პროკურორის ინტერესებში, ის ყოველთვის ორიენტირებულია, რომ მოთხოვნა იყოს შესაბამისი სტანდარტით დასაბუთებული; ამასთან, პროკურორს გააჩნია შესაბამისი კომპეტენცია; იმ შემთხვევაში, თუ შუამდგომლობას დააყენებს დაზარალებული, ის დიდი ალბათობით გამოიწვევს შემდეგ პრობლემებს:

1. მოხდება სასამართლოს გადატვირთვა შუამდგომლობებით, რაც, თავის მხრივ, გამოიწვევს სასამართლოს დროის რესურსის გადახარჯვას;
2. შუამდგომლობები არ იქნება სამართლებრივად არგუმენტირებული, რაც რეალურად გამოიწვევს დაზარალებულისათვისვე საწინააღმდეგო შედეგებს.

3.4. განსაზღვრების უფლება

სისხლის სამართლის პროცესის უმნიშვნელოვანესი ნაწილია გასაჩივრების უფლება. გონივრულად ჩაითვლებოდა საკითხის შემდეგი გადაწყვეტა: სასურველია

18 O'harra E., 2005. Victim participation in the criminal process. *Journal of Law and Policy*, 13 J.L. & Pol'y, p. 247.

დაზარალებულს ჰქონდეს უფლება, გაასაჩივროს რიგი გადაწყვეტილებები, თუმცა არა ყველა-აღნიშნული უფლების მინიჭება უნდა მოხდეს თითოეულ საკითხთან მიმართებით გონივრული განსჯის შედეგად. ამ თვალსაზრისითაც, აუცილებელია ფრთხილი მუშაობა იმ მიზნით, რომ მეტ-ნაკლებად მოხდეს დაზარალებულის ინტერესების გათვალისწინება, დაცვის მხარისათვის დაცვის საშუალებების შეზღუდვის გარეშე.¹⁹

პირველ რიგში, სასურველია, დაზარალებულს გააჩნდეს უფლება, გაასაჩივროს გამომძიებლის ან პროკურორის უკანონო ქმედება ზემდგომ პროკურორთან. აღნიშნული, ერთი მხრივ, უზრუნველყოფდა უფლებამოსილი პირების მხრიდან თვითნებური, დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილების მიღების აღბათობის შემცირებას. ამავდროულად, დაზარალებულს მიეცემა პროცესში ჩართულობის მეტი შესაძლებლობა და საკუთარი უფლების დაცვის რეალური ბერკეტი.

აქვე აღსანიშნავია ისიც, რომ დაზარალებულისათვის სასამართლოს განაჩენის გასაჩივრების უფლების მინიჭება არ იქნებოდა ასეთივე მიზანშეწონილი; ასეთი გადაწყვეტის საფუძველი შემდეგია: იმ შემთხვევაში, თუ მას მიეცემა მტკიცებულებათა წარდგენის შესაძლებლობა და ამავდროულად უფლება, რომ გაასაჩივროს გამომძიებლის ან პროკურორის გადაწყვეტილება, იმის აღბათობა, რომ მას პრაქტიკულად დასჭირდეს ხსენებული უფლების გამოყენება, შემცირდება. ამას გარდა, სასამართლოს მიერ მიღებულ განაჩენს უნდა გააჩნდეს მაღალი ლეგიტიმაცია. შესაბამისად, პირისათვის, რომელიც არ წარმოადგენს პროცესში მხარეს, სასამართლო განაჩენის გასაჩივრების უფლების მინიჭება არ უნდა ჩაითვალოს მიზანშეწონილად. ამასთან, ამ უფლებამოსილების მინიჭება გამოიწვევდა სასამართლოს მეტად გადატვირთვას და არაკომპეტენტურ, დაუსაბუთებელ საჩივრებს.

საქართველოში არსებული რეალობის გათვალისწინებით, აქტუალურია საკითხი, თუ რამდენად უნდა შეეძლოს დაზარალებულს საპროცესო შეთანხმების გასაჩივრება. რეგულაცია შემდეგია: სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის, 217-ე მუხლის თანახმად, პროკურორი ვალდებულია, საპროცესო შეთანხმების დადებამდე დაზარალებულთან გაიაროს კონსულტაცია და შეატყობინოს მას საპროცესო შეთანხმების დადება, რის შესახებაც პროკურორი ადგენს ოქმს. ამის მიუხედავად, დაზარალებულს უფლება არა აქვს, გაასაჩივროს საპროცესო შეთანხმება.

ხსენებული რეგულაციის გათვალისწინებით, ნათელია შემდეგი: მიუხედავად იმისა, რომ პროკურორს საპროცესო შეთანხმების დადებისას ეკისრება დაზარალებულთან კონსულტაციის გავლის ვალდებულება, აღნიშნული ატარებს ფორმალურ ხასიათს და დაზარალებულის მოსაზრებას არ შეუძლია, გავლენა იქონიოს გადაწყვეტილებაზე. ამის გათვალისწინებით, სასურველია დაზარალებულს, როგორც დაინტერესებულ პირს, მიენიჭოს საპროცესო შეთანხმების გასაჩივრების შესაძლებლობა. აღნიშნული საჭიროა, პირველ რიგში, იმ ინტერესის გათვალისწინებით, რაც დაზარალებულს პროცესის მიმართ გააჩნია და ამავდროულად იმ მიზნით, რომ დაზარალებულთან გავლილი კონსულტაცია არ შემოიფარგლებოდეს მხოლოდ ფორმალური ხასიათით.

გასაჩივრების უფლების მინიჭება დაზარალებულისათვის მითითებულ ფარგლებში იქნებოდა გონივრული, მით უფრო, რომ როგორც ჩატარებული კვლევები ცხადყოფს, დაზარალებულის ჩართულობა სისხლის სამართლის პროცესში არ არის რისკის მატარებელი. დაზარალებულს არა მხოლოდ უნდა გააჩნდეს ინფორმაციის მიღებისა და ჩართულობის უფლება, არამედ ასეთი პოლიტიკა იქნება პროცესის მიზნებისათვის მეტად დადებითი შედეგების მომტანი.²⁰

19 O'harra E., 2005. Victim participation in the criminal process. journal of Law and Policy 13 J.L. & Pol'y, p. 247.

20 Hagan J., 1982. Victims before the Law: A Study of Victim Involvement in the Criminal Justice Process. Journal of Criminal Law and Criminology, Vol. 73, Issue 1, p.329.

საქმისმწარმოებელი ორბანოს მხრიდან დაზარალებულისათვის ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება

(85)11 რეკომენდაცია განიხილავს დაზარალებულის როლს სისხლის სამართლის პროცესში. კერძოდ, განსაზღვრულია, თუ რა ტიპის ინფორმაცია უნდა მიეწოდოს დაზარალებულს. გაცემულია რეკომენდაცია, რომ სამართალდამცავებმა უნდა აცნობონ დაზარალებულს მისთვის ხელმისაწვდომი დახმარების მიღების თაობაზე. დაზარალებულებმა უნდა მიიღონ პრაქტიკული და სამართლებრივი რჩევა, კომპენსაცია სამართალდამრღვევისა და სახელმწიფოსაგან.

ამასთან, ზოგიერთ სახელმწიფოში, მაგალითად შვედეთში, იმ შემთხვევაში, თუ გამოძიების სტადიაზე გამოძიებელი ან პროკურორი აღმოაჩენს, რომ სამოქალაქო მოთხოვნის წარდგენა არის შესაძლებელი ჩადენილი ქმედების გამო, მან აღნიშნული უნდა აცნობოს დაზარალებულს გონივრულ ვადებში. მსგავსი რეგულაცია მოქმედებს ავსტრიაში, გერმანიაში და ნორვეგიაში. ეს აგრეთვე მიღებული პრაქტიკაა ფინეთში.²¹

შესაბამისად, დგინდება, რომ დაზარალებულს უნდა გააჩნდეს გრძნობა, რომ ის არ არის იგნორირებული სახელმწიფოს მხრიდან. ეს შესაძლებელია მივალწიოთ მაქსიმალური ინფორმაციის მიწოდებით გამოძიების თუ სასამართლო განხილვის ეტაპზე.²² ეს სასიკეთო იქნება არა მხოლოდ მათთვის, არამედ საზოგადოებისთვისაც. იმ შემთხვევაში, თუ ისინი თავს იგრძნობდნენ უმნიშვნელოდ, არ ითანამშრომლებენ დანაშაულის გახსნაში და ამით სისტემა, რომელიც დამყარებულია მოქალაქეთა ჩართულობაზე, არ იქნება ეფექტიანი.²³

დასკვნა

ანალიზის შედეგად დგინდება, რომ საკითხის ირგვლივ გამოცდილება არის მრავალფეროვანი და, შესაძლებელია, ვერ მოხდეს ყველა საკითხზე შეჯერება, თუმცა შესაძლებელია საკითხის დაბალანსება, დაზარალებულის ჩართულობის გაზრდა დაცვის მხარის შეზღუდვის გარეშე და კანონმდებლობაში შესატანი ცვლილებების შემდეგი სახით განსაზღვრა:

დაზარალებულს უნდა მიენიჭოს სისხლის სამართლის პროცესში მტკიცებულებების წარდგენის შესაძლებლობა.

დაზარალებულს, კანონიერი ინტერესების გათვალისწინებით, უნდა ჰქონდეს სისხლისსამართლებრივი დევნის არდანწყების შესახებ პროკურორის დადგენილების გასაჩივრების შესაძლებლობა.

დაზარალებულს უნდა მიენიჭოს უფლება, გაასაჩივროს პროკურორის/ გამოძიებლის ნებისმიერი სხვა ტიპის, მისი მოსაზრებით უკანონო გადაწყვეტილება, რომელიც ობიექტურად არღვევს მის უფლებებს.

სასურველია, დაზარალებულს მიენიჭოს საპროცესო შეთანხმების გასაჩივრების შესაძლებლობა.

ამავდროულად, იმის მიუხედავად, რომ რიგ შემთხვევაში საზოგადოების მხრიდან ჯერაც არსებობს ამის თაობაზე დავა, გამართლებურად უნდა ჩაითვალოს ცვლილება, რომლის თანახმად დაზარალებული აღარ წარმოადგენს სუბსიდიურ ბრალმდებელს და მხარეს სისხლის სამართლის პროცესში. აღნიშნული ცვლილება საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობაში უნდა ჩაითვალოს წინ გადადგმულ ნაბიჯად.

21 Matti J., 1987. Listening to the Victim: The Victim's Role in European Criminal Justice Systems. Wayne Law Review, Vol. 34, Issue 1, p. 104 .

22 Reddy P., 2006. Role of the victim in the criminal process. Student Bar Review Vol. 18 , p. 6.

23 Welling S., 1988. Victims in the Criminal Process: A Utilitarian Analysis of Victim Participation in the Charging Decision. Arizona Law Review, Vol. 30, Issue 1, p. 92 .

23 Welling S., 1988. Victims in the Criminal Process: A Utilitarian Analysis of Victim Participation in the Charging Decision. Arizona Law Review, Vol. 30, Issue 1, p. 92 .

RIGHTS OF A VICTIM IN CRIMINAL PROCEEDINGS ACCORDING TO THE GEORGIAN LEGISLATION

Ana Gurieli

*PhD Candidate at the Caucasian International University
Faculty of law; Lawyer; Mediator*

KEY WORDS: Prosecutor, subject, process

RESUME

The analysis shows, that the role of the victim in the criminal proceedings is an issue of disputes. The practice is not similar, and every issue cannot be settled. Despite this, it is possible to find the balanced solution of the question; Victim's rights can be protected well, without harming the interests of the accused. The recommendations for the amendment of the legislation can be defined in this way:

- The victim should be able to present in the evidence in the process.
- The victim should be given the right to appeal the decision made by the prosecutor, about not starting the criminal proceedings.
- The victim should be given the opportunity to appeal any kind of decision made by the investigator/prosecutor, in the process that is assessed as unfair, when there exists an objective doubt, that the decision violates his/her rights.
- The victim should be given the opportunity to appeal the plea-bargaining decision.

Despite everything mentioned above, the victim should not be given the right to be in the role of the subsidiary prosecutor; The regulation, that changed this approach in Georgian legislation, should be considered as a success.

NOTES:

1. Hallevy G., 2006. Victim's Complicity in Criminal Law, International Journal of Punishment and Sentencing, Vol. 2, Issue 2, p. 78. (In English)
2. Welling S., 1988. Victims in the Criminal Process: A Utilitarian Analysis of Victim Participation in the Charging Decision, Arizona Law Review, Vol. 30, Issue 1, p. 87. (In English)
3. Trecksel S., 2009. Human rights in criminal proceedings, Tbilisi, p. 61. (In Georgian)
4. Reddy P., 2006. Role of the victim in the criminal process, Student Bar Review, Vol. 18, p. 2. (In English)
5. O'harra E., 2005. Victim participation in the criminal process. journal of Law and Policy 13 J.L. & Pol'y, p. 244. (In English)
6. LeRoy L., 1987. Victim Participation in the Criminal Justice Process: The Proposals for a Constitutional Amendment, Wayne Law Review, Vol. 34, Issue 1, p. 127. (In English)
7. O'harra E., 2005. Victim participation in the criminal process, journal of Law and Policy, 13 J.L. & Pol'y, p. 229. (In English)
8. Hallevy G., 2006. Victim's Complicity in Criminal Law, International Journal of Punishment and Sentencing, Vol. 2, Issue 2, p. 77. (In English)
9. O'harra E., 2005. Victim participation in the criminal process. journal of Law and Policy, 13 J.L. & Pol'y, p. 246. (In English)
10. Goldstein, A., 1982. Defining the Role of the Victim in Criminal Prosecution Mississippi Law Journal, Vol. 52, Issue 3 (September), p. 517. (In English)
11. Matti J., 1987. Listening to the Victim: The Victim's Role in European Criminal Justice Systems, Wayne Law Review, Vol. 34, Issue 1, p. 102. (In English)
12. Chkheidze I., 2013. Rights of a victim in criminal proceedings, justice and law, issue 2, Tbilisi, p. 119. (In Georgian)
13. Reddy P., 2006. Role of the victim in the criminal process, Student Bar Review, Vol. 18, 4-5. (In English)
14. Kapac D., 1985. Victim's Procedural Role in the Yugoslav Criminal Process, Review of Socialist Law, Vol. 11, Issue 4, p. 371. (In English)
15. Reddy P., 2006. Role of the victim in the criminal process, Student Bar Review, Vol. 18, p. 8. (In English)
16. Welling S., 1988. Victims in the Criminal Process: A Utilitarian Analysis of Victim Participation in the Charging Decision, Arizona Law Review, Vol. 30, Issue 1. p. 87. (In English)
17. O'harra E., 2005. Victim participation in the criminal process. journal of Law and Policy, 13 J.L. & Pol'y, p. 247. (In English)
18. O'harra E., 2005. Victim participation in the criminal process. journal of Law and Policy 13 J.L. & Pol'y, p. 247. (In English)
19. Hagan J., 1982. Victims before the Law: A Study of Victim Involvement

- in the Criminal Justice Process, *Journal of Criminal Law and Criminology*, Vol. 73, Issue 1, p.329. (In English)
21. Matti J., 1987. Listening to the Victim: The Victim's Role in European Criminal Justice Systems, *Wayne Law Review*, Vol. 34, Issue 1, p. 104. (In English)
 22. Reddy P., 2006. Role of the victim in the criminal process, *Student Bar Review* Vol. 18 , p. 6. (In English)
 23. Welling S., 1988. Victims in the Criminal Process: A Utilitarian Analysis of Victim Participation in the Charging Decision, *Arizona Law Review*, Vol. 30, Issue 1, p. 92 . (In English)

BIBLIOGRAPHY:

1. The criminal procedure code of Georgia. 2009. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90034> (In Georgian)
2. Order of the Minister of Georgia#181. (In Georgian)
3. Recommendation №R (87) 18 of the committee of ministers to member states concerning the simplification of criminal justice. (In English)
4. Recommendation #R (85) 11 of the committee of ministers to member states on the position of the victim in the framework of criminal law and procedure. (In English)